

Gittin Sources 54

חדושי הר"ן מסכת גיטין דף עג עמוד ב

אמר רבה באומר מעת שאני בעולם פרש"י ז"ל דבין לר' יהודה בין לרבי יוסי משמע באומר מעת שאני בעולם היינו שעה אחת קודם למיתתו אלא לר' יהודה יש ברירה ומשום הכי אמר דבאותן הימים הרי היא כאשת איש לכל דבריה ולר' יוסי אין ברירה ותמהני למה הוצרך לידחוק בכך ולא פירש דלר' יהודה פשיטא ליה דמעת שאני בעולם היינו שעה אחת קודם למיתתו ולר' יוסי מסתפק' ליה אי מעכשיו קאמר או לשעה א' קודם למיתתו קאמר ומשום הכי מגורשת ואינה מגורשת ולכלהו אית להו ברירה ועוד היאך אפשר לומר דלר' יוסי אין ברירה והא אמרינן הכא ובלבד שימות כלומר דאם לא מת אפילו לר' יוסי הרי היא כאשת איש לכל דבריה דיש ברירה וכן פרש"י ז"ל עצמו וצ"ל שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש כן מדתניא ובלבד שימות ואם איתא דבכלהו גוני אית ליה לר' יוסי ברירה למה הוצרך לומר בדברי יוסי ובלבד שימות טפי מכלהו תנאין בעלמא אלא משמע ליה דה"ק נהי דטעמא דר' יוסי במאי דאמר מגורשת ואינה מגורשת משום דאין ברירה מודה היה באם לא מת הרי היא כא"א משום דלא דמו גוני אהדדי דלענין אם יחול הגט כלל או אם לא יחול בכי הא הוא דאמרינן ברירה ומש"ה כי לא מת הוברר הדבר שלא חל הגט כלל דהרי זה ככלהו תנאי דעלמא דלא שייכא בברירה ומ"ה מהני גטא דש"מ אף על גב דאית ביה תנאה אבל כי מת ודאי חל אלא שהדבר ספק משעה ראשונה מאי זו שעה הוא ראוי לחול בהא ודאי אין ברירה ומשום הכי כי מת לר' יוסי מגורשת ואינה מגורשת ועל הדרך שפירש הרמב"ן ז"ל כמו שכתבתי בפ' כל הגט בס"ד ומיהו אין צורך לפרש כך דאפילו נפרש דלרבי יוסי משום דמספקא ליה אי מעכשיו קאמר או שעה א' קודם למיתתו אמר דמגורשת ואינה מגורשת הוצרך התנא לשנות ובלבד שימות כי היכי דלא נימא דטעמיה דר' יוסי משום דאין ברירה ואפי' לא מת נמי לימא דמגורשת ואינה מגורשת קמ"ל דלא ופרש"י ז"ל דר' יהודה ורבי יוסי לאו אמהיום אם מתי קימא אלא באומר בפ' במעת שאני בעולם ולא נהיר דהיאך אפשר דאינהו פליגי במה שלא הזכר במשנה כלל א"כ הוה ליה למימר חסורי מחסרה והכי קתני ועוד דבתוספתא מפורש בהדיא דאמהיום אם מתי קיימי דתניא התם הרי זה גטך מהיום אם מתי מחולי זה ימים שבנתיים בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה וכו' והוא הברייתא השנויה בגמרא דפליגי בה ר' יהודה ור' יוסי אלא הנכון כפי' ר"ח ז"ל דנעשה כאומר מעת שאני בעולם קאמר ואפשר דכאומר בכ"ף ואי נמי גרסינן באומר בבי"ת לישנא דגמרא הוא ונעשה כאומר קאמר וכיוצא בו בפ"ק דנדרים באומר יאסר פי לדבורי שפירוש ונעשה כאומר וכדמוכח שמעתתא התם ויש שדקדקו מכאן בש"מ שנתן גט לאשתו במהיום אם מתי ומת באותו יום דהוה גיטא שלא כדברי ר"ת ז"ל שנסתפק בדבר ואמר דאם אמר מהיום ומת בהוה יומא לא ידענא מאי אדון בה דדלמא מסוף היום קאמר והא מיית ואין גט לאחר מיתה ואם איתא דהכי הוא לר' יהודה כי מיית מאי הוה דדלמא מסוף אותו יום שמת בו קאמר ואינו גט לאחר מיתה ואי מהא לא איריא דלר' יהודה מהיום כעת חשיב ליה כמו שמצינו במקראות יום שהוא נופל על הזמן והיינו לישנא דגמרא באומר מעת שאני בעולם והלכך ליכא לספוקי במידי ולפנינו נאריך עוד בזה בס"ד.

מהר"ם מלובלין מסכת גיטין דף כה עמוד ב

ד"ה מה היא באותן הימים וכו' עד ושם פי' בקונטרס וכו'. ע"ש דאין משמע כן מפ' רש"י אלא משמע מדבריו שהמקשה הוה ס"ד דמה היא באותן הימים קאי ארישא באומר מהיום ופריך ע"ד שפירשו התוס' כאן אלא שהמתרץ תירץ דמה היא לא קאי ארישא אמהיום אם מתי אלא איירי באומר מעת שאני בעולם ע"ש:

חדושי הרמב"ן מסכת גיטין דף כה עמוד ב

תולה בדעת אחרים אית ליה ברירה דתנן מה היא באותן הימים וכו' ולכי מיית הוי גיטא. פי' רש"י ז"ל ולא אמרינן גט לאחר מיתה הוא כיון דאמר מעכשיו, ואף על גב דכשנותן הגט מספקא ליה אם יחיה אם ימות ותולה התנאי בדעת מי שמותו וחייב בידו כשמת אמרי' הוברר הדבר דמשעת נתינה הוה ראוי למות מחולי זה והו"ל גט מההיא שעתא שעל מנת כן מסרו, ואין זה כשאר תנאים שאדם מתנה בגט שבידו לקיימם ודעתו לקיימם כשמתנה עליהם וכשנתקיים התנאי הוי גט למפרע, דהתם לאו טעמא משום ברירה אבל הכא דאין בידו ובשעת התנאי הוה ספק והתנאי מתקיים מאליו אי לאו משום ברירה לא הוי גט מחיים, ולפי זה הפ' מעכשיו אם מתי ומהיום אם מתי וכולהו גיטי דשכ"מ למאן דלית ליה ברירה לא הוי גיטא, וקשיא לן הא מילתא טובא דקי"ל בדאורייתא אין ברירה כר' אושעיא דאמר הכי בפ' משילין (ל"ז ב') ודרש אממר הלכה כר' אושעיא והכא קי"ל דכי מיית הוי גיטא, ועוד דאשכחן לשמואל דלית ליה ברירה דאמר בפ' בית כור (ק"ז א') האחין שחלקו לקוחות הן אלמא אין ברירה, ובפ' משילין אמר אפי' חבית אסורה אלמא קסבר אין ברירה ואפי' בדרבנן, ואשכחן ליה דאמר במעכשיו אם מתי דלכי מיית הוי גיטא דאמרי' לקמן (ע"ה ב') אתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט.

ואיכא דמפרשי לה הכי לעולם מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי לרבנן דאמרי מגורשת לגמרי ובלבד שימות לאו משום ברירה הוא שאפי' כשתמצא לומר אין ברירה הוי גיטא דהא מעכשיו חייל, והא דמוכחין דר' יהודה אית ליה ברירה מהא משום דקי"ל בפ' מי שאחזו דהיינו טעמיה דר' יהודה דאמר הרי היא כאשת איש, דלא חל הגט מעכשיו, משום שהאומר מהיום אם מתי כאומר מיום שמתו כלומר שעה אחת קודם מיתה, ומשום הכי אמר בימים שבנתיים שהיא כאשת איש לכל דבריה, ואפי"ה לכי מיית הוי גט ולא אמרינן כיון שלא ברר דבריו ולא אמר מיום פלוני ואילך יהא גט לא חל אלא לאחר מיתה, אלא אמרינן הוברר הדבר למפרע שכיון שמת ביום זה מיום זה ואילך היה ראוי לחול משעת נתינה, וזה הפירוש עולה בכאן, אבל הא דר"ש קשיא דמוכח דר"ש אית ליה ברירה משום דאמר רצה האב מקודשת ואף על פי שבשעת בעילה ספק רוצה ספק אינו רוצה אמרינן הוברר הדבר דמשעת בעילה הוו קדושין משמע ודאי שכל התולה על תנאי שברשות אחרים אין המעשה מתקיים אלא למ"ד יש ברירה, והכי נמי משמע בפ' בכל מערבין ובפ"ק דחולין גבי הא דתני איו אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח ערובו למזרח למערב ערובו למערב אבל לכאן ולכאן לא, ואקשינן מאי שנא לכאן ולכאן דלא דאין ברירה למזרח ולמערב נמי אין ברירה ואמר ר' יוחנן וכבר בא חכם, אלמא אף על פי שזה אומר אם בא חכם למזרח יקנה לי עירובי מבין השמשות למזרח כיון שתלה תנאו בדעת חכם אינו קונה אלא לדברי האומר יש ברירה, כדברי רש"י ז"ל, וזו של קדושין קשה מן הראשונה א"כ אפילו אמר לאשה ע"מ שתתני לי מאתיים זוז נמי נימא הכי, אלא שי"ל תנאי שביד אשה כתנאי שבידו דמי וסמך דעתו עליו משעת נתינה, מ"מ קשיא הלכתא אהלכתא בגיטא דשכיב מרע וקשיא נמי הכא דקי"ל הרי את מקודשת לי ע"מ שירצה אבא רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת דהכי תנן סתמא במסכת קדושין וכתובה הגאונים, וקי"ל אין ברירה. ועדיין אני אומר דשאני ע"מ שירצה שכיון שהדבר מסור ללב אין אומרים כשרצה האב עכשיו הוברר הדבר שרצה משעה ראשונה אלא לדברי האומר יש ברירה והכי משמע בעירובין, וכי קי"ל כסתם מתני' דקתני הרי את מקודשת לי ע"מ שירצה אבא אליבא דרב יוסף היא דקי"ל דאמר ע"מ שלא ימחה אבא הוא, וזה הכלל שאני אומר בברירה כל דבר שתנאו במעשה כשתלה תנאי בדבר אחד ומעשה אחד אף על פי שתנאו במעשה אחרים הרי זה קיים, כגון גטו של שכיב מרע לדברי האומר מגורשת למפרע, וה"ה לכותב גט לשם פלונית אשתו אם תצא בפתח תחילה לחברותיה ואם לאו לא תהא גט שאם נתקיים התנאי הרי זה גט, למה זה דומה לאומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו גשמים מכאן ועד ל' יום שאם ירדו ודאי מקודשת כמו שאומר בירושלמי בקדושין, אבל אין אדם מתנה על שני דברים כגון האומר לאיזו שתצא בפתח תחלה וכגון שני לוגין שאני עתיד להפריש שהרי אפשר שיתחלף המעשה ואין דעתו נבררת משעה ראשונה לדבר זה שאירע, וכן הדין במתנה אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב, אלו כולן אין המעשה מתקיים בהם אלא לדברי האומר יש ברירה, אבל האומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח ואם לאו יהא עירובי בטל קנה לדברי הכל והוא שיתנה במעשה, אבל התולה ברצון אחרים או בשל עצמו אף על פי שלא התנה בשני דברים אין אומרים כשרצה הוברר הדבר וחל משעה ראשונה אלא לדברי האומר יש ברירה, והיינו דמייתי בשמעתין ע"מ שירצה אבא כדפרישית, וכדתניא התם רציתי אלך לא רציתי לא אלך רצה מבעוד יום עירובו עירוב משחשיכה ר"ש אומר עירובו עירוב וחכמים אומרים אין עירובו עירוב מר סבר יש ברירה ומר סבר אין ברירה, וה"נ איתמר התם בפ' כיצד משתתפין מניח את החבית דכל שקבל עליו מבעוד יום מותר משחשכה אסור משום דאין ברירה והיינו תולה ברצון ההולך והוי כתולה בדעת עצמו וברצונו אף על פי שאחר הניח לו.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף כה עמוד ב

רשב"י משום ר"ש אומר רצה האב מקודשת כו'. דמשמע ליה על מנת שירצה אבא שיאמר אין וכיון שרצה ואמר אין מקודשת ומשום ברירה דאמרינן כשהודה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה היה רוצה ומקודשת היתה משעה שבה עליה, ומיהו למאן דלית ליה ברירה לא אמרינן הכי כיון שהוא דבר שהוא מסור ללב דאי אפשר לומר שחל משעה ראשונה אלא למאן דאית ליה ברירה, דלא הוה ליה כמתנה בדבר ידוע כגון שיאמר אם ירדו גשמים דהא לכולי עלמא כשירדו גשמים מקודשת ואפילו למאן דלית ליה ברירה, (לאו) [אלא] היינו טעמא דשייך הכא ברירה מפני שהוא ענין שאינו תלוי במעשה אלא ברצון ובכי הא לא שייך למימר דחל משעה ראשונה אלא למאן דאמר יש ברירה וכדפרישית.

בית הבחירה למאירי מסכת גיטין דף כה עמוד ב

מי שבא על האשה בעידי ייחוד ואמר לה בשעת ביאה הריני בועלך לשם קדושין על מנת שירצה אבא יש פוסקין שהיא מקדשת מספק מפני שבסוגיא זו אמרו שלדעת האומר יש ברירה הכל תלוי ברצון האב ורצה האב מקדשת לא רצה אינה מקדשת ולדעת האומר אין ברירה אפי' לא רצה האב מקדשת ומשום דאין אדם עושה בעילתו זנות ואנו פוסקים שכל בדאורייתא אין ברירה לחומרא והילכך הוה לה מקדשת מספק ומ"מ קשה לפרש מה בין זה להרי את מקדשת לי על מנת שירצה אבא שאם רצה האב מקדשת לא רצה אינה מקדשת ולא גלגלנו עליה טעם ברירה שאלו כן היה לנו לפסוק אין ברירה דהא בדאורייתא הוא ומתוך כך נראה לי שזו ר"ל על מנת שירצה אבא אינה תלויה בדין ברירה והוא שדחה לומר שר' יהודה ור' שמעון כלם סוברים יש ברירה אף בתולה בדעת עצמו וטעם דבריהם ביין של כותיים מחשש

שמה יבקע הנאד ונמצא שותה טבלים למפרע ואין חלוק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים לא לדבריהם שסוברים יש ברירה ולא לדבר האומר אין ברירה וכפשוטה של סוגיא דקא בעי תולה בדעת אחרים ופשיט ליה תולה בדעת עצמו והדר מותיב ליה תולה בדעת אחרים וכדקאמר רבא נמי מאי קושיא דילמא למאן דאית ליה ברירה לא שנא בדעת עצמו ולא שנא בדעת אחרים ומאן דלית ליה לא שנא בדעת עצמו ולא שנא בדעת אחרים וכך נראה ברור ממשנת עירוב למזרח שהיא שנוייה בתולה בדעת עצמו ובתולה בדעת אחרים כמו שנכתוב בסמוך ומאי דאקשו ליה מדעת אחרים מר' יהודה דשמעתא דמה היא באותם הימים ומדר' שמעון משמעתא דרצה האב דרך סוגיא נאמרו ולא שיהא עיקרן מדין ברירה והראייה שהרי בפרק בכל מערבין נחלקו לדעת ר' יהודה אם יש לו דין ברירה אם לאו ולא הביאו דמה היא באותם הימים כלל וכן במסכת בבא קמא ולא עוד אלא שבמסכת עירובין אמרו ליתא למתני' מדתני' איו אדרבה ליתא לאיו מדמתני' לא ס"ד דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה ואייתי ליה הא דכותיים ואם זו של שכיב מרע משום ברירה היה לו להביאה כדי לדחות זו של איו מקמי תרתי וכן לר' יוסי אמרו שם שסובר אין ברירה ולא הקשו מזו של שכיב מרע אף על פי שבאותה של איו נשנית תולה לדעת עצמו ותולה בדעת אחרים אלא שריסי השמועות מוכיחות בבירור כדברינו בדין ברירה לכל מי שיש לו ברירה ובחינה:

תוספות מסכת קידושין דף ס עמוד ב ד"ה איכא בינייהו

איכא בינייהו שנתקרקע הגט או שנאבד - ולא רצה לשנויי איכא בינייהו דפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר כדלעיל דא"כ היה צריך לומר דלרב הונא צריכה גט משני ולרב יהודה אינה צריכה גט משני והא ליתא דהא אפילו לרב יהודה נמי צריכה גט מספק [כדפר"י] פרק מי שאחזו [גיטין עד.] לכשתתן דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן ולעיל נמי גבי קידושין לא מצי לשנויי איכא בינייהו שנאבדו הקידושין שנתן לה בשעת קידושין כדמשני הכא גבי גיטין שנאבד הגט והכי נפרש לעיל לרב הונא הוה קידושין ולרב יהודה לא הוה קידושין דהא לכ"ע אפילו נתאכלו המעות הוה קידושין כיון דבתורת קידושין יהבינהו כדאמרינן בפרקין (לעיל דף נט.) האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום מקודשת אפילו נתאכלו המעות.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף עד עמוד א

והא דאמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר. [ה"ה] דהו"מ למימר נמי לעיל הכי דאיכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר, והכא נמי יכול למימר כדלעיל איכא בינייהו כשקדשה בשטר ונתקרקע השטר או נאבד, אלא דלעיל גבי גט נקט מילתא דגיטין והכא גבי קדושין נקט מילתא דקדושין ועדיף לומר ולמינקט מאי דאיכא בינייהו בקדושין עצמן אם הן קדושין או לאו מלמינקט כשקדשה בשטר ונאבד השטר אם הוה מקודשת אם לאו.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף עד עמוד א

רב הונא אמר והיא תתן וכו' מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרקע הגט או נאבד. וה"ה דהוה מצי למימר הכא נמי כגון שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר, וטובא איכא דמצי למימר איכא בינייהו ולא אמר. ולגבי קדושין דבסמוך נמי דנקט כגון שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר ולא נקט בה כגון שנקרקע או שנאבד שטר קידושין, היינו טעמא משום דהוה טעמא לא סגי אלא בשקדשה בשטר אבל קדשה בכסף לא בדא, אלא אפילו נתאכלו המעות לכ"ע מקודשת משום דבתורת קידושין נתנו לה ולהוציאם לעצמה גם כן, כדאיתא בריש פ' האומר בקידושין גמ' האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל' יום וכו' (נ"ט א') לא בא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו מקודשת ואף על פי שנתאכלו המעות מ"ט הני זוזי לא לפקדון דמו ולא למלוה דמו לפקדון לא דמו פקדון ברשותיה דמאריה קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי למלוה נמי לא דמו מלוה להוצאה ניתנה ולא בתורת קידושין יהבינהו ניהלה הכא בתורת קידושין יהיב ניהלה, ובהא עדיפי קידושי כסף משטר וטעמא משום דאיחייבא לשלומי כספא, והילכך ניחא ליה למינקט נפקותא דסגי לכולהו קידושי בין שקדשה בכסף בין שקדשה בשטר.

חדושי הרשב"א מסכת גיטין דף עד עמוד ב

הא דאמרינן כחא דהיתרא עדיף, ק"ל דאי מיפלגי בעל מנת אשמעינן נמי כחא דהיתרא בעל מנת שתתני לי מאתים זוז ונקרקע הגט או שנאבד, וי"ל דאפ"ה מהיום ולאחר מיתה שמעינן היתירא טפי דאע"ג דאתני בהדיא בלאחר מיתה ואפ"ה אמר רבי כזה גט.

חדושי הריטב"א מסכת גיטין דף עד עמוד ב

ולרב יהודה דאמר בעל מנת נמי פליגי אדמפלגי מהיום ולאחר מיתה ליפלגו בעל מנת. ואי קשיא לך והלא לא דמו והכי אתיא הא מהא, ואיכא למימר דהכי קאמר ליפלגו נמי בעל מנת ואיהו אהדר ליה דבמהיום ולאחר מיתה לחוד פליגי לאשמעינן כחו דרבי, ואף על גב ד[אי] פליגי בתרוייהו הא אשמעינן כחו דרבי, הא חשיבא ליה אידך לא חשיבא ליה, א"נ

י"ל דאתיין הא מהא דאי בע"מ אמרי רבנן דלא חייל גיטא מעכשיו משום דמשמע להו דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי כ"ש במהיום ולאחר מיתה דפליגי (בהדיא) [דבהדיא] (ד)איכא לספוקי במהיום אם הוא מעכשיו, ואפילו תימא דהוי כמעכשיו איכא לספוקי דילמא ולאחר [מיתה] הוי חזרה, ואהדר ליה דבמהיום ולאחר מיתה פליגי לאשמעינן כחו דרבי דאית ליה דמהיום כמעכשיו ולאחר מיתה לא הוי חזרה אלא תנאה, ואקשינן וליפלגו בע"מ להודיעך כחן דרבנן דאפי' בע"מ פליגי דליכא לספוקי אלא אי הוי כמעכשיו או לא ואינהו אמרי דלא הוי כמעכשיו, ואהדר ליה כחא דהתירא עדיף, כנ"ל.

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף עד עמוד א

מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט. פירש"י דמספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי, והיינו אליבא דרב בפ' האומר אבל ר' יוחנן דהכא ס"ל התם דמדאורייתא לא הוי גיטא אלא מדרבנן גזירה אטו מהיום אם ימות כדפרישית לעיל.

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף עד עמוד ב

אדמפלגי במהיום ולאחר מיתה. משמע דפלוגתא דעל מנת הוי דומיא דמהיום ולאחר מיתה והוי גט ואינו גט לרבנן אלמא לרב יהודה מספקא ליה בע"מ אי כאומר מעכשיו דמי או לא.

תוספות הרא"ש מסכת גיטין דף עד עמוד ב

ליפלגו בעל מנת. תימה מה ענין זה אצל זה דתרי טעמי נינהו דאפי' אי אמרי רבנן בע"מ דלאו כאומר מעכשיו דמי מצו סברי במהיום ולאחר מיתה דלא הוי חזרה, אלא למאי דפרישית אליבא דר' יוחנן ניחא דלדידיה לא הוי גט כלל ומטעם גזרה הוא דאמרינן גט ואינו גט, ועל מנת נמי אף על גב דלאו כאומר מעכשיו דמי מ"מ חולצת ואינה מתיבמת משום הך גזרה, וה"פ לישמועין דגזרי רבנן אפי' בע"מ אף על פי שלא הזכיר מהיום, והוי מצי לשנויי דלא ס"ל בהא כר' יוחנן דמפרש מהיום מטעם גזרה אלא ניחא ליה לשנויי אף כר' יוחנן.

ר"ן (על הרי"ף) מסכת גיטין דף לה עמוד ב

ודאמרי' דהיכא שנתקרקע הגט או שאבד דמגורשת היינו דוקא בע"מ משום דכאומר מעכשיו דמי אבל באם כיון שאין הגט חל אלא בשעה שהתנאי מתקיים משמע שאם נתקרקע קודם לכן אינה מגורשת כלל ואפילו נשאת תצא ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ' הנזכר שאם נשרף הגט או שאבד קודם שנתקיים התנאי שהוא באם אינה מגורשת ולכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא וכבר השיגו ה"ר משה הכהן ז"ל:

רמב"ם הלכות גירושין פרק ח הלכה א

המגרש על תנאי אם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים התנאי אינה מגורשת, וכבר בארנו בפרק ששי מהלכות אישות משפטי התנאין כולם, ושם נתבאר שהמגרש על תנאי כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת בשעה שיתקיים לא בשעת נתינת הגט לידה, לפיכך יש לבעל לבטל הגט או להוסיף על תנאו או להתנות תנאי אחר כל זמן שלא נתקיים התנאי הראשון אף על פי שהגיע הגט לידה, ואם מת הבעל או אבד הגט או נשרף קודם שיתקיים התנאי אינה מגורשת, ולכתחלה לא תנשא עד שיתקיים התנאי, ואם נשאת לא תצא אלא אם כן לא נשאר בידה לקיימו שהרי בטל התנאי. ושם נתבאר שאם אמר לה הרי את מגורשת מעכשיו או מהיום על תנאי כך וכך, או שאמר לה הרי את מגורשת על מנת כך וכך, כשיתקיים התנאי תהיה מגורשת משעת נתינת הגט לידה, לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו משהגיע הגט לידה, ואם אבד או נשרף אפילו מת הבעל קודם שיתקיים התנאי הרי זו מקיימת התנאי אחר מותו וכבר נתגרשה משעת נתינת הגט לידה * ויש לה להנשא לכתחלה אף על פי שעדיין לא נתקיים התנאי, ואין חוששין שמא לא יתקיים הואיל והיה התנאי במעכשיו או בעל מנת.

מגיד משנה הלכות גירושין פרק ח הלכה א

ולכתחלה לא תנשא וכו'. דברי רבינו בכאן מתמיהים הם מאד אצלי במה שאמר ואם נשאת לא תצא שהרי זו לדעתו ז"ל אינה מגורשת עד שיתקיים התנאי וקודם קיומו הבעל יכול לבטלו ולהוסיף על תנאי כמ"ש וא"כ היאך אפשר בשום צד שאם נשאת זו קודם קיומו לא תצא ומן הדומה שעדיין היא אשת איש גמורה שאל"כ היאך יכול הבעל לבטלו ולמה אם נשרף יהיה בטל ואת"ל שכשנתקיים התנאי נמצא שלא בא על אשת איש ונתגרשה למפרע אבל כל שלא נתקיים יכול הבעל לבטלו וכן צריך שיהיה קיים בשעת קיום התנאי אפילו הכי ניחוש שמא יבטלנו הבעל קודם התנאי ונמצאת אשת איש למפרע ועוד דדין זה דלכתחלה לא תנשא בע"מ הוא נזכר בגמרא כמו שאזכיר למטה בסמוך ומשמע דבתנאי אם יהיה כך אפילו נשאת תצא וזה נראה מדברי המפרשים ז"ל ובסמוך אבאר דעת רבינו ודעתם ז"ל:

כסף משנה הלכות גירושין פרק ח הלכה א

ומ"ש רבינו ואם נשאת לא תצא. הר"ן תמה על רבינו בדיון זה וגם הר"ש ב"צ כתב לא נתפרש מנין לו לרב ז"ל שאין שורש לזה בשום מקום והל"ל ואם נשאת תצא. ונראה שסובר הרב שאם נשאת קודם קיום התנאי לא מפקינן לה מיניה אלא אמרינן לה שתקיים תנאה ותעמוד בבית בעלה אם תקיים ואם לא קיימתו ודאי תצא מיד ולא קשיא מדידיה אדידיה מקידושין לגיטין דלענין קידושין קידושי שני מבטלין קידושי ראשון לגמרי מקודם שחלו קידושי ראשון באו קידושי שני ומצאו מקום לחול דפנויה היתה לגמרי באותה שעה אבל גירושין נישואי שני אין מבטלין גירושי ראשון ואף על פי שנשאת קודם שנתקיים התנאי יכולה לקיים תנאה ותעמוד תחת השני. ומ"ש וכן בגירושין בא לומר שאין הגירושין מתקיימים אלא משעה שנתקיים התנאי ואילך ונ"מ לענין ביטול תנאי ותוספת ואבד הגט או נשרף אבל לענין אם נשאת קודם קיום התנאי אף על גב דלכתחלה לא תנשא לא תצא ותקיים תנאה והשתא מיהא הא איגרשה זה נראה דעת הרב, ומ"מ אין דבריו מחוורין דהשתא מיהא הא כי אינסבא אשת איש הואי ובזנות בא עליה ואם נשאת תצא דקי"ל כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעול והנכון הוא שאם נשאת תצא עכ"ל:

ט"ז אבן העזר סימן קמג ס"ק ב

(ב) ואם ניסת תצא. זה דעת הפוסקים כיון שבאיסור אשת איש בא עליה שהרי עדיין לא חלו הגירושין אסורה עליו עולמית אפילו אחר שיחולו הגירושין שהרי אסורה עליו מכח אחד לבעול ואחד ברמב"ם כתב בזה אם ניסת לא תצא ותמהו עליו ראשונים ואחרונים והטור העתיק דבריו כאלו הם מתוקנים ולענ"ד נראה ליישב דמירי שניסת בשוגג שהיתה סבורה כמו שיש היתר באמת בתנאי על מנת ה"נ יש היתר בלא על מנת וע"י זה לא נאסרה על הבעול אח"כ דגם על הבעל לא נאסרה בזינתה בשוגג כזה אף על גב דמהרי"ק שורש קס"ח אוסר בזינתה שסברה שמותר לזנות ורמ"א מביאו בסימן קע"ח מ"מ לא דמי לכאן דהתם האיסור משום שהיא מתכוונה לזנות עכ"פ כמ"ש מהרי"ק שם מה שאין כן כאן שנתכוונה לינשא בהיתר אלא שטעתה בעיקר הדין:

רמב"ם הלכות גירושין פרק ט הלכה ה

ומה בין המגרש על תנאי לזה שקבע זמן לגירושין או תלאן במעשה, שהמגרש על תנאי יש שם גירושין ואין גומרין עד שיתקיים התנאי, לפיכך כשיתקיים התנאי נתגרשה אם היה הגט קיים אף על פי שאינו ברשותה ואינה צריכה לחזור וליטלו או להיותו ברשותה אחר שנתקיים התנאי שהרי הגיע לידה תחלה בתורת גירושין, ואם נשאת קודם שיתקיים התנאי לא תצא כמו שבארנו. אבל התולה גירושין בזמן או במעשה לא הגיע גט לידה בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד הזמן שקבע או עד שתעשה המעשה, לפיכך כשיגיע הזמן צריכה להיות הגט ברשותה או תחזור ותטלנו או שיהיה במקום שייחדה אותו בו אף על פי שאינו רשותה כמו שבארנו ואחר כך תתגרש בו, ואם נשאת קודם שיגיע הזמן שקבע או קודם שתעשה המעשה שתלה בו הגירושין תצא והולד ממזר שעדיין היא אשת איש גמורה ואין כאן שם גירושין.